

Ο ΘΕΑΤΗΣ,

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΗΘΙΚΟΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ
ΚΑΙ ΘΕΣΜΟΘΕΤΙΚΟΝ.

Ἀριθμὸς 10. Περίοδος πρώτη. Τῆ 25 Μαρτίου 1837.

Ἀόγος ἐπιτάφιος εἰς τοὺς ὑπὲρ πατρίδος πεσόντας,
γραφεὶς ἐπὶ τῆς κέ. Μαρτίου τοῦ φ.μ. σωτηρίου ἔτους,
τοῦ Ἐδαγγελισμοῦ, ἡμέρας ἐνιαυσίου δεκάτης ἕκτης τῆς
τῶν Ἑλλήνων ἐπαραστάσεως.

Προσῆκει τούτους εὐδαιμονεστάτους ἡγεῖσθαι,
οἵτινες ὑπὲρ μεγίστων καὶ καλλίστων κινδυνεύ-
σαντες, οὕτως τὸν βίον ἐτελεύτησαν, οὐκ ἐπι-
τρέψαντες περὶ αὐτῶν τῇ τύχῃ, οὐδὲ ἀναμείναν-
τες τὸν αὐτόματον θάνατον, ἀλλ' ἐκλεξάμενοι
τὸν καλλίστον. Αὐτίου ἐπιτάφ.

Καὶ τὸν τάφον ἐπισημότατον ἐλάβανον· οὐκ ἐν
ῥῷ κείνται μάλιστα, ἀλλ' ἐν ῥῷ ἢ δόξῃ αὐτῶν
παρὰ τῷ ἐντυχόντι ἄει καὶ λόγου καὶ ἔργου
καιρῷ ἀείμνηστος καταλείπεται.

Περικλέους ἐπιτάφ.

Ἦθελα τῆς ἀρχαίας πατρίδος πολίτης νὰ ἤμην· εἰς τὰς
πάλαι κλεινὰς Ἀθήνας νὰ ἐγεννώμην· καὶ δόξαν ἔχων ἀνδρὸς
μεγαλόφρονος καὶ ἀξίωμα πολιτείας, ἀπὸ τῆν πολιὰν βουλὴν
τῆς δημοκρατίας ἐκλελεγμένος ν' ἀνέβαινα εἰς ὑψηλὸν βῆμα,
καὶ μετὴν ἔμμουσον τῆς τότε γενεᾶς γλῶσσαν νὰ ἐξεφώνουν
πρὸς ὄμιλον ἀτενῆ ἀστῶν τε καὶ ξένων, τὸν ἔπαινον τῶν ὑπὲρ
πατρίδος πεσόντων. Ἐπειδὴ δὲ σήμερον τὰς μὲν δημοσίους
ταφὰς τῶν οὕτως ἀποθανόντων δὲν ἐυρίσκομεν νομοθετηθείσας,
καὶ οὔτε σοφίας εἰσέτι οὔτε ῥώμης ἀγῶνες ἐορτάζονται περὶ τὸ
μέγα ἐκεῖνο καὶ πολυῦμνητον μνῆμα, ἀλλ' ὅμως ἀκούετ' ἐν-
τὸς ἡμῶν ἢ φωνῆ τῆς πατρίδος ἐπιτασσοῦσης ἐκάστοτε τὰ ἴ-
σια καὶ δίκαια καὶ λυσιτελεῖ, διὰ τοῦτο φθόνος οὐδεὶς, ἂν καὶ
ἀπὸ βίου ἀφανοῦς καὶ ἀπὸ εὐτελοῦς ἐμπειρίας λόγων ὀρμώ-
μενος, προβαίνω κατὰ τὴν αἰόδιμον ταύτην ἡμέραν, ἐπιχειρῶν
σεμνοτάτας ἀναμνήσεις νὰ ἐξεγείρω εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀ-

κροωμένον. Εἰς μὲν τοὺς ἐνδόξως κειμένους, νὰ συνάψωσιν ἐδόθη τὴν ἀρχαιοτέραν πατρίδα μετὰ τῆς νεωτέρας διὰ τῶν πολεμικῶν ἔργων· εἰς δὲ τοὺς πολιτευομένους, πρόκειται διὰ τῶν πρὸς ἐλευθερίαν πολιτευμάτων· εἰς ἡμᾶς δὲ, διὰ τῶν λόγων· ὅλους τετραμμένους μὲ γάλα πίστεως οὐρανίας, τόσον ὑπερβαλλούσης τὰς τῶν ἀρχαιοτέρων προγόνων πίστεως, ὅσον οὐρανὸς ὑπερβάλλει τὴν γῆν· τόσον μεγασθενοῦς, ὅσον ὁ ἀπερίγραπτος καὶ αἰδιος καὶ μόνος τῶν ὅλων δημιουργὸς, παρ' οὗ τὸ φῶς ἐλάβομεν περὶ τε τῶν τῆς ζωῆς καὶ τῶν τοῦ θανάτου κρατῶν μὲν εἰς τὰς παλάμας, ἐθνῶν καὶ βασιλείων τὰς τύχας, σοφὸς δὲ παιδαγωγῶν, καὶ ἀγιάζων πορφύρεον αἷμα μαρτύρων.

Ὡ ἔθνος Ἑλληνικόν! Δεῦτε λοιπὸν ἅπαντες σήμερον περὶ τὸν εὐρύχωρον ταῦτον συνέλθωμεν καὶ μαρτυρικώτατον ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος τάφον! Ἄπαντες, ὦ ἀδελφὸν γένος! Καὶ ὅσοι Ὄθωνα ἔχομεν Βασιλέα, καὶ Κρήτες, καὶ Σάμιοι, καὶ Θεσσαλοὶ, καὶ Μακεδόνες, καὶ Ἡπειρώται, καὶ Ἑπτανήσιοι· οἱ πρὸς Ἀνατολὰς, οἱ πρὸς Δυσμᾶς, εἴτε πρὸς Βορρᾶν, εἴτε πρὸς Νότον κατοικημένοι! Κοινὸν τὸ πένθος, κοινὸν τὸ κατόρθωμα, κοινὴ ἡ δοξολογία, κοινὴ ἔχει ὁ Θεὸς ἀποτεταμιευμένην καὶ τὴν ἀπόλαυσιν. Παύσατε ἔργα, παύσατε λύπας ἐπαγομένης πρὸς ἀδελφοὺς ζῶντας κατὰ τὴν ἀφετήριον ταύτην ἡμέραν, ὅτε μόνον ἔργα παρίστανται ἢ μελέτη τῶσων θανάτων, ἢ θλίψις δι' ἀδελφοὺς τύσους ὑπὲρ ἡμῶν θυσιασθέντας, τὰ ἐγκώμια τῶσων ἀνδραγαθημάτων, ἢ φαντασία τῶσων κινδύνων καὶ ταλαιπωριῶν καὶ δακρύων, καὶ ὕμνος ἀγάπης ἀκόρεστος πρὸς τὸν θεὸν τὸν ζῶντα καὶ δυνατὸν, τὸν ἐξ ὕψους τὴν ἀσθένειαν τῶν πιστῶν αὐτοῦ ἐπισκεψάμενον καὶ βραβεύσαντα. Ἴδου τὸ ἔαρ τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ εἰκοστοῦ πρώτου σωτηρίου ἐνιαυτοῦ! ἔαρ προσωρισμένον νὰ λάμπῃ μετὰ τὸν σκυθρωπώτατον μακραιωνος δουλείας χειμῶνα! ἔαρ δημιουργικὸν καὶ μοιρηγενές, καθ' ὃ ἐμελλε νὰ καταστραφῇ μὲν ἰσχυρὰ δυναστεία, καὶ ἰσχυρωτέρων συμμάχων αὐτῆς καὶ φίλων ἐπήγειαι νὰ καταισχυρῶσιν ἀπὸ μίαν πολυπαθῶν ἀνθρώπων ταπεινὴν φούκαταν, ἔθνος δὲ ἐκ πολλοῦ ἐξηλειμμένον ἀπὸ τὴν τῆς πολιτικῆς ὑπάρξεως βίβλον, πάλιν ν' ἀνήσῃ ὡς φοῖνιξ, καὶ ἐξανοῖγον τὰ ἔχνη τῆς ἱστορίας, νὰ ἐπαναβῇ εἰς τὸν χορὸν τῶν αὐτονομῶν κοινωνιῶν,

κυκλώπειον ἀγῶνα ἀγωνιζόμενον πολυπατάγου συντριβῆς αἰτναιῶν δεσμῶν, διαπλέον ἀμύχανον, καὶ πολυκύμονα. Πικρατὸν συμφορῶν, καὶ τὰς μὲν σκιὰς τῶν ἀθανάτων ἐκείνων προγόνων εὐφραίνον, ἐκπλήττον δὲ καὶ συνταράσσον τὸν νοῦν τῶν συγχρόνων καὶ μεταγενεστέρων. Ἴδου ὁ Μάρτιος τοῦ νέου Ἄρεως τοῦ Ἑλληνικοῦ! Ἴδου τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ὁ ἥλιος, ἀλλόμενος ὑπὲρ τῆς ψυχικῆς τῶν θνητῶν σωτηρίας καὶ τῆς πολιτικῆς τῶν Ἑλλήνων ἀπολυτρόσεως! Ἴδου τελευταῖον καιρὸς ἀσκήσεως καὶ προπαρασκευῆς, ἐξίλασμοῦ καὶ δοκιμασίας, καθαγισμοῦ καὶ παλιγγενεσίας, ὅπως μυστήριον, ὅπως βάπτισμα διὰ τε τοὺς πεσόντας καὶ ἐπιζῶντας· ἐκείνους μὲν, διότι εὐλογημένην εὖρον καὶ ἀγύρην ἀνάπαυσιν ἐν κόλπαις τοῦ οὐρανοῦ νικητοῦ τοῦ θανάτου, τούτους δὲ, διότι τὴν χάριν τῆς ἀνορθώσεως ἔχουσι κατ' εἰκόνα τῆς ἐκ τῶν νεκρῶν ἀναστάσεως. Ἐὰρ τοῦτο δέκατον ἔκτον ἐπέρχεται, ὦ ἄνδρες, κατόπι τοῦ ἔαρος τοῦ πολυχοῦς ἐκείνου· ὡς γαλήνη μετὰ τὴν τρικυμίαν, ὡς λιμὴν μετὰ πέλαγος δυσμενές, ἢ μετὰ σκοπέλων ἀγρίων θανατηφόρους ἐνέδρας. Ἡμεῖς δὲ ἄρα φαινόμεθα ἀφροντιστοῦντες περὶ τῶν παρελθόντων κινδύνων, καὶ λησμονοῦντες ποῖα ποτὲ ἀρετὴ καὶ ποῖα δύναμις ὑπὲρ πάντας ἀνθρώπους, τὸ θαῦμα τοῦτο ἐτέκνωσαν. Ἐν ᾧ ἡμέρα παροδεύει ὁ χρόνος, πάντα δαμάζων καὶ φθειρῶν τ' ἀνθρώπινα, ἡμεῖς, ὑποκεφυκότες εἰς οὐζυρὰς τοῦ βίου ἀνάγκας, ἢ ἐμβρόντητοι ἠδυνῶν ἀδόξων καὶ τιμῶν ἐλαειῶν δούλοι, οὐδ' ἀτενίζομεν κἂν πρὸς πράξεις ἀξίας ἵπασθαι τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς δυνάμεως ἐκείνης. Καὶ δὴ μετ' ὀλίγον ἢ καὶ σήμερον ἴσως, κατεστιγμένοι ἀπὸ ρυτίδας, κατεξηραμένοι, καταμαστιγωμένοι ἀπὸ νοσήματα ἀγενοῦς γήρας, μέλλομεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα μὲν γενεὰν νὰ στρέψωμεν νῶτα γυμνὰ γλαφυρῶν παραδειγμάτων, ἀναπολόγητον δὲ νὰ εἰσάξωμεν πρόσωπον εἰς τὸ κριτήριον τῆς αἰωνίου κοινωνίας. Ἐμβλέψατε λοιπὸν κύκλω τῆς μιᾶς καὶ μεγάλης ἡμέρας! Πρὸς τοὺς φθόγγους αὐτῆς τὰ ὄτα στήσατε! Κατεστρωμένον τὸ Ἑλληνικὸν γένος ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῆς ὀμοσάτης τυραννίας εἰς κλίην ἀκαθῶν καὶ τριβύλων, πανταχόθεν ἐγείρεται ὡς ἄνθρωπος εἰς, καὶ μαχόμενοι ἢ κακοπαθοῦντες ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἐλευθερίας, νικῶσιν ἢ ἀποθνήσκουσιν. Ἀκούω εἰς αἰῶνας ἀντηχοῦσαν τὴν ταραχὴν ἀπὸ τὰς ὄχθας τοῦ Προῦτου καὶ τοῦ

Δουναβέως ἕως εἰς τὸ Καρπάθειον πέλαγος, ἀπὸ τὰ παράλια τῶν Ἰονίων νήσων, ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Ἡπειροῦ τὰ σπλάγγνα ἕως εἰς τῆς Ἰωνίας τὴν θάλασσαν. Παντοῦ ἀνδρία, παντοῦ ὄλεθρος, παντοῦ μαρτύρια, παντοῦ νεκροὶ, καὶ τῶν νεκρῶν πρωτότοκος, ἡ τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας θεοτραφῆς γερούσια. Ἐκεῖ μὲ τραγικωτάτην ἀκρίθειαν ἀνανεοῦνται οἱ αἱματόεντες μόχθοι τοῦ στρατευομένου κηρύγματος, ἐκεῖ πληροῦνται τὰ ἀψευδῆ ῥήματα τοῦ εὐαγγελίου (1), ἐκεῖ καρτερί-α ἡρώϊκῃ πατριαρχῶν καὶ ἀρχιερέων ἐπισφραγίζει μὲ σημεῖα ἀνεπισκίαστα, τῆς πίστεως τὴν ἡγεμονίαν καὶ τοῦ μέλλοντος τὰς ἐπαγγελίας. Ὡ κόρη τῶν Μεγαρέων! Ὡ Βυζάντιον! Ὡ ἐπτάλοφον πόλιν τοῦ Κωνσταντίνου! Ποῖαν ταύτην ὑπέφερες νέαν ἄλωσιν μαιφόνον; Οἱ πόδες σου ἔπλευσαν εἰς ρεύματα αἱμάτων Ἑλληνικῶν, οἱ ναοὶ τῆς ἀρχετύπου τοῦ Χριστοῦ λατρείας βεβηλωμένοι ἐγένοντο λάφυρον ἀσεβείας, ἔρημοι κωφαὶ καὶ φωλεαὶ μοναζόντων στρουθίων ἀπέβησαν τόσαι Ἑλλήνων εὐθνηοῦσαι ἐστίαί, καὶ κοπετὸς καὶ ὄλοφυρ-μὸς πύρινος ἀνέβαινε εἰς τὰ σύννεφα! Πετὰ ἐκεῖθεν ὡς ἐνα-έριον τέρας, ὡς ὄρνειον παμφάγον καὶ μελανόπτερον, τρέχει μανιώδης τῆς σφαγῆς ἡ ῥομφαία ὡς διανόημα καταχθόνιον, ὡς πῦρ ἠλεκτρικὸν ἐν ἀκαρεῖ ἀθρόον ἀστράπτει, ἀνάπτει καὶ τίπτει εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν Κυδωνιέων, Κυπρίων, Ῥοδιῶν, καὶ τῶν Ἑλλήνων ὅσων αἱ χεῖρες κεναὶ εἰσέτι εὐρίσκοντο ἀπὸ βέλη ὑπερασπίσεως καὶ ἐφόδου. Οἴχονται καὶ οὗτοι ὑπὲρ πατρίδος! ἐν ἑὶ ἄλλοῦ ὀπλοφόρων γιγάντων κέλαδος ἀλαλάζει.... Καὶ ἤδη τοῦ πανελληνίου ἡ Ἐπιδαύρειος σύνοδος ἀναγορεύει τορῶς ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων τὰς δικαίας ἐφέσεις καὶ τὴν ἀήττητον ἀπόφασιν τῆς Ἑλλάδος, καὶ πλέον διὰ μακρῶν ἐνιαυτῶν πίπτουσιν ὑπὲρ τούτων ἀλλεπάλληλοι εἰς κρατεράς μάχας, ἡρώϊκῶν πύργοι σωμάτων, καὶ ὅλη κοινωνία διαλυο-μένη καὶ καταστρεφόμενη, διὰ τοῦ χάους ἐπιστρέφει εἰς νέαν δημιουργίαν. Τί πρῶτον νὰ ἐνθυμηθῶ; Τί δεύτερον; τί τρίτον; τί ὑστατον νὰ λαλήσω; Ποῦ νὰ εὕρω τόσον ὑπερε-πῆς καὶ περιληπτικὸν καὶ βύθιον βλέμμα διὰ νὰ διακρίνω εἰς ἐκείνην τὴν ἀνήκουστον τύβην τόσους θανάτους ἀριστευ-όντων, πόσα στρατηγῶν καὶ στρατιωτῶν ὀνόματα ἐμέτρησε

(1) Ὁ ποιμὴν δὲ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβά-των.

τοῦ Δευκαλίωνος τὸ πέτρινον γένος, λαμβανόντων τὰς πληγὰς εἰς τὰ στήθη, λυγίζομένων, δουπόντων, μεγάλων μεγαλω-στί ἐξαπλουμένων μὲ ἄραβον τῶν ἀρμάτων, καὶ ὥραν πολ-λὴν ἀκόμα φοβερικόντων τὸν ἐχθρὸν μὲ σχῆμα ὀργίλον καὶ ἄγριον; Πόθεν νὰ ἐξισωθῶ μὲ ἔργα μυθώδους μεγέθους, μὲ ἔργα θεῶν, ἐκ θεοῦ ἐρχομένων, καὶ εἰς θεὸν ἀναπαυομένων, τῶν ὁποίων τὴν θρύλλησιν καὶ μόνῃ θεῶν δεινότης ἱκανὴ εἶνε νὰ ἀναλάβῃ; Ἐσᾶς ἐπικαλοῦμαι, ἐσᾶς μαρτύρομαι, ὦ θά-λασσαί τῆς Ἑλλάδος, καὶ νῆσοι, καὶ κόλποι, καὶ πορθμοὶ, καὶ λιμένες, καὶ ἀκρωτήρια ἐσᾶς, ὦ ὄρη, καὶ φάραγγες, καὶ κοιλά-δες, καὶ κάμποι, καὶ ποταμοὶ, καὶ φρούρια ἐσᾶς, ὦ παλαῖ-στραι μαχῶν τῆς Ἑλληνοτρόφου Δακίας! Σεῖς ἐγνωρίσατε τὴν εὐψυχον ἐκείνων τῶν πολεμιστῶν πτώσιν, καὶ εἰς πολλὰ ἀπὸ σᾶς δεχόμενοι τὰς ὀρμὰς βαρέος καὶ ἀναριθμήτου ἐχθροῦ, ἀφ' οὗ ἔβλεπον τὴν διὰ τῆς νίκης σωτηρίαν ἀδύνατον, κάλ-λιον ἐπροτίμησαν νὰ λάβωσι καὶ νὰ δώσωσι θάνατον, παρὰ νὰ ζήσωσι διὰ τῆς φυγῆς ἢ αἰχμαλωσίας. Μακρὰν ἀπὸ ἡ-μας, ἔλεγαν, τὰ ταιαῦτα αἴσχη, ἀνδρῶν Ἑλλήνων ἀνάξια! Ἐλθε, ὦ δόξα, ἔλθε, ὦ ἐλευθερία, καὶ παραλάβετε μας ἢ ζῶν-τας ἢ ἀποθνήσκοντας!

Τεθνάμεναι γὰρ καλὸν ἐνὶ προμάχοισι πεσόντα,

Ἄνδρ' ἀγαθὸν περὶ ἧ πατρίδι μαρνάμενον. (1)

Καὶ τότε πλέον ἐσύριζε γοερὰ καταστροφῆς παραζάλη ἐ-θρόντα, καὶ κωκυτοὶ καὶ πυριφλεγέγοντες κατέπινον ὁμοῦ Ἕλληνας καὶ Ὀθωμανούς κατέπινον, καὶ ἠλιθία σιωπὴ διε-δέχετο τὸν τάραχον κατὰμονος ἡσύχαζεν εἰς τὸ στάδιον τῆς μάχης κοινωνία πτωμάτων καὶ συντριμμάτων, καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ἀπηυδαμένος ἐκοιμάτο ὁ θάνατος!.. Ἀναμνη-σθῆτε, Ἕλληνες ἀδελφοί, ἀναμνησθῆτε, μελετήσατε τὰς ὥρας ἐκεῖνας! Ἐδῶ κόπτονται ζωαὶ τῶν προμάχων, ἐκεῖ λαμ-παδόνουσι ἄλλαι συγκρούσεις, παντοῦ πλημμύρα ἐχθρῶν, παντοῦ φόνος, πυρκαϊά, καὶ αἰχμαλωσία τὰς πόλεις ἐξέφτη-σαν, καὶ τὸν ἀδύνατον λαὸν κατατρεχόμενον ἐξέπληξαν καὶ διεπλάνησαν τῇ δε κακείσῃ. « Ἀπὸ φωνῆς ἰππέως καὶ ἐντε-

(1) Τυρταῖος.

ταμένου τόξου ἀνεχώρησε πᾶσα ἡ χώρα· εἰσέδυσαν εἰς τὰ σπήλαια, καὶ εἰς τὰ ἄλση ἐκρύβησαν, καὶ εἰς τὰς πέτρας ἀνέβησαν· πᾶσα πόλις ἐγκατελείφθη, οὐ κατόκει ἐν αὐταῖς ἄνθρωπος (1)!» Πόθεν ἡ ἀλλοίωσις τὴν ὁποίαν καρπούμεθα σήμερον; Κατέβη εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τὸν θεὸν τῶν πατέρων μας. «Αὐτὴ ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ Ἰψίστου!» «Εἰς ψεύδος ἦσαν οἱ βουνοὶ καὶ ἡ δύναμις τῶν ὄρεων· πλὴν διὰ Κυρίου Θεοῦ ἡμῶν ἡ σωτηρία τοῦ Ἰσραὴλ (2).» Ποίους παρῆλαβεν ὄργανα εἰς ἐκτέλεσίν της; Τοὺς ἐκλεκτοὺς τούτους τοὺς πεσόντας ὑπὲρ πατρίδος. «Καὶ νῦν, Βασιλεῖς, σύνετε, παιδεύθητε πάντες οἱ κρίνοντες τὴν γῆν (3)!» Βασιλεῖς! Ἐνόησατε τὸ σημεῖον! Ἔθνη! πληθύνετε τὸ προσκύνημα! «Καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινοὺς (4).» Καὶ σεις, ὦ Ἕλληνας, καταμάθετε ἀκριβέστερον τῶν πεσόντων τὴν ἀρετὴν. Δουλείαν μὲν ἐκληρονόμησαν ἀπὸ τοὺς γονεῖς των, ἐλευθερίαν δὲ παρέδωκαν εἰς τὸ γένος των. Ζωὴν εἶχον, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν μὲ θάνατον τὴν ἀντήλλαξαν. Πεινῶντες καὶ διψῶντες καὶ ἀγρυπνοῦντες καὶ γυμνητεύοντες ἠγωνίσθησαν τῆς ὅλης Ἑλλάδος οἱ μακάριοι εὐεργεταί. Μὲ εὐσέβειαν καὶ ὁμόνοιαν καὶ καρτερίαν καθωπλισμένοι κατώρθωσαν.

Διὰ τοῦτο μεγάλα, ὦ φίλοι, καὶ ὑψηλά· μᾶς διδάσκει ὁ θεοσπερέστατος οὗτος τάφος, περὶ τὸν ὁποῖον ὡς ἀπὸ τῆς παγκοίνου εὐγνωμοσύνης ἡ ἀσθενής μου φωνὴ ἐτόλμησε νὰ σᾶς προσκαλέσῃ σήμερον. Ὡ! εἶθε αἱ ἀγκάλαι μου, εἶθε οἱ λόγοι μου νὰ εἶχον δύναμιν νὰ περιβάλωσι, νὰ ἐκλύσωσι πλησίον, ὅλους τοὺς Ἕλληνας, καθὼς ἡ φυγὴ μου ἀναπεπταμένη ἐφέλκει καὶ νέμεται τὸ παρελθόν, τὸ ἐνεστὸς, καὶ τὸ μέλλον τῆς πολυπαθοῦς καὶ πολυδόξου ταύτης πατρίδος! Ἄκουε, λαέ, τὴν ἐρμηνείαν παρὰ τῶν ἀναπαυομένων. Οἱ παρὰ ἐκείνων ἔχοντες ἦσαν τὴν ἀπόλαυσιν τῆς πατρίδος γῆς ταύτης, ἀκούετε. Ἀκούετε, ἄρχοντες καὶ στρατηγοί, οἱ εἰς ἐκείνους χρεωστοῦντες σκῆπτρα καὶ πλοῦτον καὶ ἀξιώματα.

(1) Ἱερεμίας.

(2) ὁ αὐτ.

(3) Δαβὶδ.

(4) ὁ αὐτ.

καὶ βαθμοὺς καὶ παράσημα. Ἀκούετε παρ' ἐκείνων ἱεράς καὶ ἀπαραιτήτους καὶ ἀδιασκεδάστους παραγγελίας! Τοὺς ναοὺς τῆς πατροπαραδότου λατρείας σας ἀνορθώσατε καὶ κοσμήσατε πρῶτον· ὄχι, ὁποῖους κατεβρέχετε μὲ τοὺς θρήνους τῆς αἰχμαλωσίας ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος, ἀλλ' ὁποῖοι πρέπουσιν εἰς τὴν ἀνακτηθεῖσαν Ἱερουσαλήμ· τὰς πόλεις σας ἀνοικοδομήσατε ἐπὶ τὴν πέτραν τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐντολῆς, διότι ὑπὲρ τούτων ἡμεῖς ἀπεθάνομεν. Γείτονα τῶν ναῶν, ἄλλα ψυχῶν νοσοκομεῖα ἀνεγείρατε, σχολεῖα ἐπιστήμης καὶ ἀρετῆς, καὶ μὴ δαπανᾶσθε προηγουμένως εἰς νοσοκομεῖα σωματίων, καὶ ἕτερα ἀργίας ἰδρύματα καὶ διαφθορᾶς, διότι πλείοτεροι ἐξ ὑμῶν εἶνε οἱ ψυχικῶς ἀσθενοῦντες παρὰ τοὺς ἀσθενοῦντας σωματικῶς, καὶ διότι ἡμεῖς, ἀπὸ ναῶν καὶ σχολείων προπαρασκευασθέντες, ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης καὶ ἀρετῆς τῶν ἀπογόνων ἐπέσαμεν. Τὴν αὐτονομίαν τῆς Ἑλλάδος τὴν ὁποίαν σᾶς παραδίδομεν, μὲ ἀνδρίαν φυλάξατε, καὶ αὐξήσατε καὶ ὀκκληρώσατε, καὶ παρακαταβέσατε εἰς γενεάς τὰς ἐπερχομένας. Πιστοὶ εἰς τὸ σύμβολον τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν συνελεύσεων, νόμου δικαίους καὶ ἐλευθερίους καὶ ἀσφαλεῖς, δεσπότης ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων, θέσατε μεταξὺ ὑμῶν· διότι ἡμεῖς ὑπὲρ αὐτονομίας καὶ πάσης σώφρονος ἐλευθερίας ἐθυσιάθημεν. Καὶ χαίρετε καὶ ὁμονοεῖτε, εὐδαίμονα καὶ ἐνδοξον καὶ ζηλωτὴν καρπούμενοι τὴν πατρίδα!

Καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖνοι παραγγέλλουσιν εἰς ἡμᾶς, παραλείποντες διὰ μεγαλοψυχίαν, ὅτι καὶ τοὺς γονεῖς των ἀποκλαδευθέντας ὀφείλομεν πάση σπουδῇ νὰ γηροκομήσωμεν, καὶ χήρας συζύγους καὶ τέκνα ὄρφανὰ νὰ διαφροντίσωμεν. Ἡμεῖς δὲ, ὦ φίλοι, ἄς συνέλθωμεν τάχιον εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς, σκοπούμενοι κατὰ τί τούτων ὑστεροῦμεν· μήπως ὁ θεὸς ὅστις, δοκιμάσας ἡμᾶς εἰς τὰ δεινὰ τῆς δουλείας καὶ πιστοὺς εὐρῶν, μᾶς ἀπηλευθέρωσεν, ἤδη εἰς τὰς εὐτυχίας παρανομοῦντας ἀποστραφῇ καὶ

ἐγκαταλίπη, καὶ ἀπολέσωμεν τοσοῦτους γενναίους καρπούς, καὶ κατασχυνθῶμεν ἐνὸπιον τῶν ἐθνῶν καὶ τῆς ἱστορίας. «Τρυγῶν καὶ χελιδῶν ἀγροῦ, στρουθία ἐφύλαξαν καιροὺς εἰσόδου αὐτῶν ὁ δὲ λαὸς μου οὐκ ἔγνω τὰ κρίματα Κυρίου (1).», Σκώληκες μονοήμεροι, σκιαὶ, ξένοι τῆς ζωῆς, ἀνθύλλια παίγνια τῶν δρεπάνων, δὲν λανθάνομεν ἀραγε καθ' ἐκάστην ἀποξενούμενοι ἀπὸ τὸν πατέρα καὶ συντηρητὴν τῆς δημιουργίας, τὸν καταβάλλοντα καὶ ἀνασπῶντα, τὸν δουλοῦντα καὶ ἀπελευθεροῦντα, τὸν συνάγοντα καὶ διῶσάντα, ἐν ᾧ αὐτὸς καὶ τρανώτερον ἐμφαίνει τὴν παρουσίαν του, καὶ νοουσίας πληθύνει, κλωνῶν προχείρως καὶ κραδαίνων καὶ διασπαράττων τὸ ἔδαφος ὅπου τὰς φώλας ἐπῆξάμεν, ἀπονωθρῶν καὶ οὐρανοῦ πετεινὰ καὶ ἰγθύας θαλάσσης, καὶ πύργους πλέοντας ἐξαίφνης ἐπιτοπιζῶν, καὶ πυργοφύλακας ἐκλαμβῶν; Νῆπιοι! Ἰσως τὴν ὑπόγειον τρικυμίαν καὶ φανταζόμεθα ποτὲ νὰ δαμάσωμεν, ἀνταρσίαν ἀποκαλοῦντες ἢ ἐμφύλιον μάχην στοιχείων, ἢ νὰ ἐκφύγωμεν, καθὼς ἐκφεύγομεν, μακρυνόμενοι, τὰς πανωλεστώτας ἐπιδημίας! Ἴδοι' γενεαὶ ἀνθοῦσι καὶ ἀπανθοῦσιν. Εἰς ποίην εἶνε προωρισμένον; Ἄς ἔλθῃ, ἄς ἀνακηδήσῃ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Ἑλλάδος. Ἄς συναθροισθῇ εἰς τόπον περιφανῆ. Ἄς κλαύσῃ, ἄς ἐγκωμιάσῃ ἀξίως τοὺς ὑπὲρ πατρίδος πεσόντας, διὰ νὰ βλαστάνῃ ἡ ἀρετὴ των καὶ εἰς τὰς καρδίας τῶν μεταγενεστέρων. Ἔστω ἡ τὴν πανήγυριν τῶν Ἑλευθερίων, αἰνοῦσα τὸν πανελλήνιον θεὸν τῆς ἐλευθερίας. Καὶ ἐνῶ ἐκείνοι τὴν ἀλυποτάτην καὶ αἰδίον καὶ μακαρίαν εὐφραίνονται εὐφροσύνην, ἄς στήσῃ μνημεῖον τῶν πράξεων τῶν ἀκατάστρεπτον, ἄς γράψῃ τὰ γράμματα ἐκεῖνα τῶν Ἡλαταιῶν τὰ ἀδιάγραπτα ἀπὸ τοὺς αἰῶνας.

Τὸν δε ποῦ "Ἑλληνες νίκας κρᾶται, ἔργω Ἄρης,

Εὐτόλμω ψυχᾷ λήματι πειθόμενοι,

Τούρκους ἐξελάσαντες, ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι κοινὴν

Ἰδρύσαντο Θεοῦ βωμὸν ἐλευθερίου.

(1) Ἱερμίας.

ἹΣΤΟΡΙΚῆ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ.

Περὶ τῆς Ὀμοσπονδικῆς πολιτείας, βεβαιότητος, διαρκείας, ἐπιδράσεως (influence), καὶ τῶν ἀποβαινόντων αὐτῆς.

(Ἐκ τῆς Βρετανικῆς Ἀναθεωρήσεως.)

Ἡ πολιτικὴ ἐπιστήμη δὲν εἶνε, ὡς ἀξιοῦσι τινὲς, ἐπιστήμη ἀφρημένη καὶ θεωρίας ψιλῆς. Ἀλλάζουσα μὲ τοὺς καιροὺς, μεταβαλλομένη μὲ τὰς περιστάσεις, ὑπέχουσα τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἰδιεθνoῦς (1), οὐδὲν ἔχουσα αὐτόματον, ἀλλ' ἀγομένη ὑπὸ τῆς πείρας, ὀφείλει νὰ λύσῃ τὸ μέγα πρόβλημα τῆς μίξεως τοῦ εὐσταθοῦς μὲ τὸ εὐκαμτον. Ὅταν ἀρκῆται νὰ ἐξασφαλίζῃ τὰ συμφέροντα τῶν ἐθνῶν, καὶ θέλῃ νὰ τὰ ἐπιδεσμεύσῃ εἰς τὸ παρελθόν, κατηγορεῖται, ὅχι ἀλόγως, ὅτι τὰ καταδικάζει εἰς αἰώνιον καταγήραμα (décrépitude). Ὅταν καταφέρεται εἰς τοὺς νεωτερισμοὺς, ψέγεται ὡς κούρη, ἄβουλος, βιαία, ἄφρων. Ἡ πρώτη ὁμολογία τῆς (condition) εἶνε νὰ ἐκτυποῦται κατὰ τὸν αἰῶνα, κατὰ τὰ ἦθη τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὴν ἀνάγκην τῶν καιρῶν· ἐξ οὗ λαμβάνει χαρακτῆρα ἀμφίβολόν τινα καὶ ἄπορον, εὐκινήσιαν ἀρχῶν καὶ μέσων, διὰ τὰ ὁποῖα ἐγκαλεῖται ἀδίκως. Ἡ ἀπορία τῆς πολιτικῆς προκύπτει ἀναγκαιῶς ἀπὸ τὰ καθήκοντα τὰ εἰς αὐτὴν ἐπιβεβλημένα, ἐν ᾧ καὶ αἱ βάσεις ἐπὶ τῶν ὁποίων κεῖται, εἶνε κινήται, (ἐλάττωμα τοῦτο ἐνυπάρχον εἰς τὴν φύσιν τῆς) καὶ ἡ ὕλη περὶ τὴν ὁποῖαν ἐργάζεται, εἶνε εὐμετάβολος. Ὅποτε αἱ τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους σχέσεις καὶ αἱ τούτων πρὸς τὰς κυβερνήσεις εἶνε συμπεπλεγμένα καὶ δυσδιάκριτοι, ὅποτε αἱ διευθύνουσαι αὐτοὺς αἰτίαι καὶ οἱ κινούντες ἐλατῆρες οὐδέποτε παύουσι νὰ ἀλλάζωσι, πῶς νὰ ἐνεργήσῃ περὶ τούτους τοὺς ἐλατῆρας καὶ νὰ διευθύνῃ ταύτας τὰς σχέσεις χωρὶς νὰ ὑποκαμφθῇ;

Αἱ μόναι ἀκίνητοι ἀρχαὶ εἰς τὰς ὁποίας ἡ πολιτικὴ ἐπιστήμη δύναται νὰ ἀναδεδῆ, εἶναι ἀξιώματά τινα ἠθικὰ ἀναμ-

(1) Τὸ ἰδιεθνός, la nationalité, μοι φαίνεται ὅρος ἑλληνικώτερος παρὰ τοὺς, ἢ ἐθνικότης, ὁ ἐθνισμός.

πιστότητα νόμοι τῆς ἀρχετύπου δικαιοσύνης, ἔξω τῶν ὁποίων δὲν ὑπάρχει σωτηρία οὔτε διὰ τοὺς λαοὺς οὔτε διὰ τοὺς ἄρχοντάς των. Προβαίνοντες πέρα τοῦ στενοῦ τούτου κύκλου, ἀπαντῶμεν τὴν ἀπορίαν ὅλα ἀστατοῦσιν ἐνώπιόν μας, ὅλα κρέμονται ἀπὸ εἰδικῆς μερικύτητας, εἰς τὰς ὁποίας ἀναδέεται ἡ κοινωνικὴ διοργάνωσις τοῦ δεῖνος ἢ δεῖνος ἔθνους. Τὰ συμφέροντα τῶν τύπων, αἱ ἀναμνήσεις τινὸς λαοῦ, ἡ βέσις του, ἡ βιομηχανία του, ἡ καταγωγὴ του, διορίζουσι τὸν τρόπον καθ' ὃν πρέπει νὰ κυβερνηθῇ. Ὅχι μόνον, ὡς λέγει ὁ Μοντεσκίως, ἡ διαφορὰ τῶν κλιμάτων ἐπάγεται πλῆθος μεταποιήσεων εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν νόμων καὶ τὴν διανομὴν τῶν ἐξουσιῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ νεότης ἢ ἡ ἀρχαιότης τινὸς λαοῦ, ὁ μερικὸς του χαρακτήρ, τὰ δόγματά του, αἱ προλήψεις του, ἡ αὐξήσις ἢ ἡ ἐλάττωσις τῆς ἀνθρωποφυῆς του (population), τὰ μάχιμα ἢ εἰρηνικὰ ἦθη του, ἐντυποῦσι τὴν σφραγίδα των, δίδουσι χαρακτηριστῆρα διάφορον εἰς θεσμοθεσίας φαινομένας ὁμοσχημονας κατὰ θεωρίαν. Οὐδεμίαν μοναρχίαν ἀπὸ ὅλας ὅσαι εἰς ἀρχῆς κόσμου ἄφησαν ἴχνη εἰς τὴν ἱστορίαν, δὲν θέλει εὑρεῖ ἴσως ποτὲ τὴν ἀκριβῶς ὁμοίαν τῆς. Ἀπ' ὅλας τὰς δημοκρατίας τῶν ὁποίων θαυμάζομεν τὴν μνήμην ἢ τὴν ἐνεστῶσαν ὑπαρξιν, δύο δὲ ὑπάρχουσιν ὀνομαστέαι μετὰ τὸ αὐτὸ ὄνομα. Ἄρα ὁ γενικὸς διορισμὸς ὁ τῶν τῶν ὑπὸ κοινῆς προσηγορίας, τὰς διαφερούσας κυβερνήσεις, εἶνε ψεῦδος ἐκσυνηθῆκης, ἀφαίρεσις ἀλλοτρία τῆς ὀντότητος τῶν πραγμάτων. Ἀλλ' ἄς ὑπάγωμεν περαιτέρω. Ὅλοι αἱ πολιτεῖαι ἀλλάζουσιν ὅψιν ἐν ὅσῳ ὑπάρχουσι. Διατρέχουσι φάσεις πολυειδεῆς, οὐδὲ δύνανται νὰ ὑφίστανται εἰμὴ διατρέχουσαι αὐτάς· ὅθεν ἡ μεταβολικὴ ἔξις εἶνε κατάστασις αὐτῶν ἐμμενῆς. Ἄντι λοιπὸν νὰ προσαρμύζωμεν τὴν λέξιν μεταβολῆ εἰς στιγμῆς τινὰς κρίσεως, εἰς ἐκρήξεις περαστικῆς, ἔπρεπε νὰ τὴν προ-

σαρμύζωμεν εἰς τὴν ζωὴν των αὐτῶν, ἣτις εἶνε διηνεκῆς ἀλλαγῆ, μεταβολῶν διαδοχικῶν συνέχεια.

Ἐπομένως τὰ πάντα εἰς τὴν πολιτικὴν ἐξαιρετικῶς εἶνε. Ἀλλ' ἡ τέχνη τοῦ ἐφαρμύζειν τὰς ἐξαιρέσεις ὑπόκειται εἰς κανόνας εἰσέτι μὴ πασιγνώστους, καὶ τῶν ὁποίων τὴν ἐκπλήρωσιν ἐπέχουσιν αἱ προλήψεις μας. Λόγου χάριν, ἀληθέστατον λέγομεν, ὅτι εἰς μὲν τὰς πολιτείας ὅπου ὁ λαὸς ἐπικρατεῖ, ὁ κίνδυνος ἔρχεται ἀπὸ τὰς στάσεις καὶ ἀπὸ τὸ πνεῦμα αὐτῶν, εἰς δὲ τὰς ἄλλας πολιτείας, ἀπὸ τοὺς σφετερισμοὺς τῆς ἐπιτελεστικῆς ἐξουσίας. Πλὴν πόσον τὰ ἀξιώματα ταῦτα εἶνε ἀδιόριστα, καὶ ἡ χρῆσις των ἐπικίνδυνος!

Ἄς παύσωμεν λοιπὸν λέγοντες θεωρητικῶς περὶ μοναρχίας καὶ δημοκρατίας. Ἄς κρίνωμεν ἐκάστην πολιτείαν καθ' ἑαυτὴν, ἐπαναφερομένην εἰς τὰς περικυκλούσας περιστάσεις. Ἡ κοινὴ καταγωγὴ δύο χωριστῶν συνταγμάτων δὲν τὰ ἐμποδίζει τοῦ νὰ ἦνε αἰείποτε ἀπομεμακρυσμένα διαγνωσμάτων εἰδικῶν καὶ ἀνεξάλειπτων καὶ πᾶσα περὶ τούτου φιλοσοφικὴ ἐπιχείρησις (argumentation) θέλει εἶναι ματαιαία καὶ ἄκαρπος, ἂν χωρισθῇ ἀπὸ τὰ πράγματα καὶ ἀπὸ τὴν παντοδύναμον ὀντότητα των.

Τί εἶνε ἡ ὁμοσπονδικὴ πολιτεία; Ἐὰν ἀφηρημένως καὶ γενικῶς ἀπεκρινόμεθα εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο, ἠθέλαμεν εἰπεῖν εἶνε ἔνωσις πολλῶν συναγωγῶν ἐπικρατείας, ἀσθενεστέρων παρά νὰ συντηρηθῶσι μόναι, καὶ ζητουσῶν τὴν συμμαχίαν ὡς ἀσπίδα κατὰ τῶν κινδύνων τῆς ἀσθενείας των. Ἐκαστον τῶν μελῶν τῆς συνόδου θυσιάζει μέρος τῆς ἀνεξαρτησίας του εἰς τὴν ἀσφάλειαν ὅλων. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἀρχὴν σχηματίζεται καὶ τὸ κοινωνικὸν συνάλλαγμα· τὰ άτομα τὰ συνιστῶντα μίαν ἐπικράτειαν καταλιμπάνουσιν ὁμοίως μερίδα τινὰ τῶν φυσικῶν αὐτῶν δικαιωμάτων, διὰ νὰ σκέπωνται καὶ ἀσφαλίζωνται παρὰ τῆς κοινότητος. Ἀλλ' ὁμως δὲν πρέπει νὰ πιστεύσωμεν τὴν ὁμοιότητα ἀκριβῆ.

Μεταξὺ τῶν διαφόρων συναγωγῶν αἴτινες ἐνοῦνται διὰ νὰ σχηματίσωσι μίαν συμμαχίαν, αἱ συναντιλήψεις καὶ συμπράξεις εἶνε τόσον σπάνιαι, ὅσον εἶνε κοιναὶ καὶ πολυάριθμοι μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ αὐτὸ ἔθνος. Καὶ ἐν ᾧ ἡ κυβέρνησις ἐνὸς λαοῦ ὀφείλει καὶ δύναται πῶς νὰ κατασφαλίσῃ ὑπὲρ ὅλων τῶν ὑπηκόων τῆς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν αὐτῶν δικαιωμάτων, τὴν ἐκπλήρωσιν δικαιοσύνης ἴσης δι' ὅλους, αἱ ὠφέλειαι ὅσας ἡ συμμαχικὴ ἔνωσις προξενεῖ εἰς τὰς ἐξ ὧν συνίσταται πολιτείας, δὲν εἶνε οὔτε πολλὰ μεγάλα οὔτε πολλὰ ὀχυραῖ· ὁ κοινὸς σύνδεσμος εἶνε πάντοτε ἔτοιμος νὰ διαλυθῇ· ἡ ὑπερτάτη ἐξουσία καθ' ὅραν εἰμπορεῖ νὰ ἀθετηθῇ· ἐκάστη κοινωνία, πολὺ ἰσχυροτέρα ὡς πρὸς τὸ σύνολον παρὰ τὸ ἄτομον ὡς πρὸς τὴν ἐπικράτειαν, ἀκαταπαύστως ἐρεθίζεται νὰ ἀποστατήσῃ καὶ νὰ συλληχθῇ ἐντὸς αὐτῆς· ἐνὶ λόγῳ, τίποτε δὲν εἶνε φύσει εὐθραστότερον, ἀσθενέστερον καὶ ἀβεβαιότερον.

Διόκοντες τοῦ αὐτοῦ συλλογισμοῦ ὅλας τὰς συνεπείας, θέλομεν γνωρίσῃ ὅτι ἡ φύσις τῆς ὁμοσπονδικῆς κυβερνήσεως ἀναγκαιῶς ῥέπει, ὄχι νὰ στερεωθῇ, ἀλλὰ νὰ ἀσθενωθῇ· καὶ πολλὰ ἀναπόκρουστα παραδείγματα θέλουσι μετ' ὀλίγον ἀποδείξῃ ὅτι πρὸς ἀντιστήκωσιν τῆς ῥοπῆς ταύτης ἐχρειάσθησαν καθ' ὅλους τοὺς καιροὺς καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς δημοκρατομένοις ἔθνεσιν εἰδικαὶ περιστάσεις, καθ' ἑαυτὰς σπάνιαι καὶ ὀλιγοχρόνιοι. Προέρχονται μὲν ὁμολογούμεναι ὠφέλειαι ἀπὸ τὸ ἀνώμαλον ἐκείνο σχῆμα, ἀλλὰ καὶ μεγάλα ἐμπόδια ἀνθίστανται πρὸ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ὠφελειῶν τούτων. Ἐν ᾧ ἕκαστον κομμάτιον τοῦ συμμαχικοῦ ἀθροίσματος φαίνεται ὅτι εὐθηνεῖ καὶ μεγαλύνει, ἡ σύναψις καὶ ἡ κρυφία πάλη τῶν μερῶν ἀντικόπτουσι τὴν πρόοδόν των. Καὶ θέλομεν ἰδεῖ ὅτι θαυμαστῶς πῶς ὁ ὁμοσπονδικὸς σύνδεσμος ἐμπόδιον γίνεταί εἰς τὴν αὔξησιν ἐκάστου τῶν στοιχείων του, εἰς τὴν εὐτυχίαν ἐκάστου μέρους τῆς ἐπικρατείας.

Γενικῶς ὁμολογεῖται ὅτι σκοπὸς τῆς κυβερνήσεως ὑπάρχει τὸ εὖ εἶναι ὅλων. Διὰ τίνων μέσων φθάνομεν εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον; Τοῦτο εἶνε ὅλον τὸ πολιτικὸν ζήτημα. Διὰ νὰ φθάσωμεν, ἐμπιστεύομεν ποῖαν τινὰ δύναμιν εἰς μέρος τι τῆς κοινότητος, καὶ τοῦτο, διὰ νὰ ἀσφαλίσῃ τὴν κοινὴν εὐημερίαν. Ἄν μὲν ἡ δύναμις αὕτη ᾔνε πάρα μικρὰ, ἡ ἐξουσία ἀδυνατεῖ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν δημόσιον ἐμπιστοσύνην· ἂν δὲ πάρα μεγάλη, κινδυνεύει νὰ τὴν καταχρησθῇ χάριν ἑαυτῆς. Καθὼς ἀλόγιστον καὶ ἀδίκον εἶνε τὸ νὰ κάμνωμεν ὑπεύθυνον τῆς καλῆς ἢ τῆς κακῆς πολιτεύσεως τὸν ἀπεστερημένον τὰ χροιωδέστατα πρὸς τὸ καλῶς διοικεῖν μέσα, οὕτως εἶνε καὶ ἀνόσιον τὸ νὰ στρέφῃ τις πρὸς ὠφελίαν ἑαυτοῦ τὴν ἐξουσίαν ἥτις τῷ ἐνεχειρίσθη διὰ τὴν εὐδαιμονίαν ὅλων. Τὸ μὲν πρῶτον ἀδίκημα, εἶνε οἰκεῖον εἰς τοὺς δημοκρατικούς· τὸ δὲ δεύτερον, εἶνε ἔγκλημα τῶν τυράννων. Παραχωρήσατε λοιπὸν εἰς τὴν ἐπιτελεστικὴν ἐξουσίαν ἰσχὺν ἰκανήν καὶ διὰ δεξιῶν περιορισμῶν, δι' ἐπιτυχῶν καὶ ἀναγκαιῶν ἀντισηκωμάτων, καταστήσατε ἀδύνατον νὰ τὴν καταχρησθῇ.

Ἀκατόρθωτον νὰ ὀρίσῃ τις σαφῶς καὶ διηκριβωμένως τί ὀνομάζεται δημόσιον καλόν. Πολλάκις (καὶ τοῦτο μία τῶν μεγάλων δυσκολιῶν τῆς πολιτικῆς,) τὸ ἀληθινὸν καλόν, ἡ ὄντως ὠφέλεια τῆς ἐπικρατείας, εἶνε ἐκ διαμέτρου ἐναντία πρὸς τὴν δοκοῦσαν ὠφελειάν τῆς. Πολλάκις ἔτι ἀπαιτεῖται νὰ παραβαίνωνται οἱ ὅροι τοῦ παρόντος εὖ εἶναι τῆς ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος. Τὸ ἀληθινὸν συμφέρον τοῦ λαοῦ ἰνδέχεται ν' ἀπαίτῃ νὰ πληρώσῃ φόρους, νὰ ὑποφέρῃ περιορισμοὺς τῶν ὑποίων τὸ ὄφελος εἶνε μακρινόν, καὶ ἡ χρησιμότης συγκεχυμένη. Χωρὶς ἄλλο οἱ κατέχοντες τὰς ἡνίας τῆς Κυβερνήσεως πρέπει νὰ κινῶνται μὲ πλήρη ἐλευθερίαν, καὶ εἰς εὐρυχωρίαν ἄκραν. Τοῦτο πρὸς τὰς διαλειτουρηγείας των εἶνε ἀπαιτητόν. Κατασκοποῦντες αὐτοὺς, τοὺς διαπεδῶμεν (entraver)· ἐπέχοντες αὐτοὺς κινουμένους, ἐναντιούμεθα πρὸς τὴν ἐκδήλωσιν ὅλων τῶν σκοπῶν καὶ σχεδίων των. Ἐντεῦθεν συναγεται ἡ ἀναγκαιότης, τὸ ἀναπόφευκτον ὑπερτάτης τινὸς ἐξουσίας.

Ἡ ἐξουσία αὕτη, εἰς τὰς ἐλευθέρας πολιτείας, ἀνήκει εἰς τὸν νομοθετικὸν σύλλογον, συγκείμενον ἀπὸ ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ, εἴτε ὀλοκλήρως, εἴτε μεμερισμένως συγκαλουμένους.

Ἐάν τοὺς ἐπιβάλωμεν πέδας (entraves), παρεισάγομεν τὰ μέγιστα δεινὰ, παραβάλλομεν τὴν ἐπικράτειαν εἰς τοὺς ἐπιπικρυστάτους κινδύνους, ἐπὶ προφάσει νὰ τὴν προφυλάξωμεν ἀπὸ φαντασιώδεις συμφορὰς. Δὲν θέλομεν ἀναστείλῃ τοὺς πολιτικούς σφετερισμοὺς, ὑποβάλλοντες εἰς διηνεκῆ κατεξέτασιν (contrôle) καὶ παρενοχλοῦντες τὰς ἐργασίας τοῦ νομοθετικοῦ συλλόγου, ἀλλὰ καθιστῶντες αὐτὸν ὑπεύθυνον πρὸς τὴν δημόσιον γνώμην, δίδοντες εἰς τὸ ἔθνος πολλὰς καὶ πυκνάς εὐκαιρίας νὰ φανερώῃ τὴν γνώμην ταύτην, νὰ μαρτυρῇ τὴν συναίνεσιν ἢ ἐπιτίμησιν καὶ ἐξάρνησιν του.

Ἡ ἀδυναμία τῆς ἐπιτελεστικῆς ἐξουσίας προκύπτει ἀναγκαιῶς ἀπὸ ταύτην τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας τὴν ἀσθένειαν, ἐνυπάρχουσαν εἰς τὴν ὁμοσπονδικὴν κυβέρνησιν· ἀσθένειαν, τὴν ὁποίαν οὐδ' αὐτὴ ἢ τῶν ἠνωμένων Πολιτειῶν (τῆς Βορείου Ἀμερικῆς) κυβέρνησις, ὁ ἐντελέστατος τῆς τοιαύτης πολιτείας τύπος, δὲν ἠμπόρεσε νὰ διορθώσῃ. Ἐκεῖ, διὰ τὴν ἀπικαταστήσῃ τὴν ἰσορροπίαν μεταξὺ τῆς κεντρικῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν κατὰ μέρος, ἔδωκεν εἰς τὰ δικαστήρια δύναμιν τινα ὑπέρμετρον, πάντῃ ἐκβεβηκυῖαν τῶν συνήθων εἰς αὐτὰ ἀπονομῶν (attributions). Ἐκ τούτου ἡ δικαστικὴ καὶ ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἀναγκάζονται νὰ συγκρούωνται παράδοξον καὶ κινδυνώδη σύγκρουσιν. Ἄν τις πολίτης ὑπολαμβάνῃ ὅτι ὁ νόμος δι' οὗ καταδικάζεται, ἐπιχειρεῖ κατὰ τῶν ἀρχῶν τοῦ συντάγματος, ὁ πολίτης ἐγκαλεῖ τὸν νόμον αὐτὸν, καὶ ἐπομένως τοὺς νομοθέτας. Ἄφ' οὗ καὶ αἱ δύο βουλαι ἤθελαν ἐγκρίνῃ τὴν παραδοχὴν τοι, ἀφ' οὗ καὶ οἱ δικασταὶ αὐτοὶ ἤθελαν τὴν κυρώσῃ καθ' ὅλους τοὺς ἐπιζητούμενους τύπους, εἴμπορεῖ τὸ ἄκρον δικαστήριον νὰ τὸν κηρύξῃ ἄκυρον καὶ ἀργόν. Ἀφίνομεν τοὺς ἀναγνώστας νὰ ἐκτιμῶσι τὸν κίνδυνον τῆς τοιαύτης τάξεως. Εἰς τὴν Ἀμερικὴν αὐτὴν ἤδη ὀλεθρίας παρήγαγεν ἐκβάσεις, καὶ νόμοι θεμιμένοι περὶ πολιτικῶν πάντῃ ὑποθέσεων, ἀνηρέθησαν ἀπὸ τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν, ἠρμένῃν οὕτως ὑπεράνω τῆς νομοθετικῆς.

Ἐάν ἄλλοι ἄλλως δοξάζωσι περὶ τῆς διανομῆς τῶν ἐξουσιῶν εἰς τὴν πολιτείαν, καὶ περὶ τοῦ ποίαν χώραν πρέπει αὐταὶ νὰ κατέχωσιν, ἀλλ' ὅτι ἀρχὴ τις εἶναι ἀπαραίτητος, ὅτι ἡ διευθύνουσα αὐτὴ ἀρχὴ χρῆζει ἐλευθερίας, οὐδεὶς δύναται ν' ἀμφισβῆσθαι εἰ δὲ μὴ, ἀμφισβῆσθαι τῆς φύσεως αὐ-

τῆς τὰς ἀρχὰς, καὶ τῆς λογικῆς τὰ στοιχεῖα. Ἴδιον μόνων τῶν μυθολόπτων (romanesques) θεωρητικῶν εἶνε τὸ νὰ θέλωσι νὰ συστήσωσι σῶμα χωρὶς κεφαλὴν, καὶ τὸ νὰ λησμονώσιν ὅτι εἰς πᾶσαν διοργάνωσιν ἐν κεντρικῶν σημείον εἶν' ἀναγκαῖον. Ἄν ἡ μαρτυρία τοῦ λογικοῦ, ἐπιβεβαιουμένη παρὰ τῆς ἱστορίας, ἀποδεικνύῃ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀποκλειστικῆς ταύτης δυνάμεως, ἐλευθέρας, ἀπαρεμποδίστου, καίτοι ἐπιδεικτικῆς ἀντισηκωμάτων, προφανὲς εἶνε ὅτι αὐτὴ εἰς τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν ἀνήκει, εἴτε ὁ κοινὸς λαὸς κρατεῖ τὸ νομοθετικὸν δικαίωμα, ὡς εἰς τὰς ἀκράτους μοναρχίας, εἴτε ὁ Βασιλεὺς, ὡς εἰς τὰς ἀκράτους μοναρχίας, εἴτε ὁ ἀντιπροσωπικὸς σύλλογος, ὡς εἰς τὰς συνταγματικὰς πολιτείας. Κίνδυνος δὲ πολὺ ὀλιγώτερος φαίνεται διὰ τὴν ἐπικράτειαν, ὅταν ἡ εἰρημνὴ ἐξουσία ἀπεδόθη μάλιστα εἰς σύλλογον συγκείμενον ἀπὸ ἐκλεκτοὺς τοῦ λαοῦ.

Ταύτας τὰς ἀρχὰς προσαρμύζοντες εἰς τὴν ὁμοσπονδικὴν κατάστασιν, δύο ζητήματα ἀπαντῶμεν ἂ. Ἡ ἐπιτροπὴ ἀρχῆς διευθύνουσης καὶ ἀπογρώσεως, συμβιβάζεται μετὰ τὴν τοιαύτην πολιτείαν; β'. Καὶ ὑποθεθέντος ὅτι ἡ φύσις τοῦ συμμαχικοῦ συστήματος δὲν ἀποπτύει ὅλως τὴν προτέρησιν (prupondérance) μιᾶς μεσομφάλου (κεντρικῆς) νομοθετικῆς δυνάμεως, οἱ πολῖται καὶ αἱ ἐπικράτειαί θέλουσι τὴν ὑποφέρει;

Αὐτὰ ἀφ' ἑαυτῶν τὰ δύο ζητήματα λύονται ἀρνητικῶς. Πᾶσα ὁμοσπονδία ὑποθετεῖ ἀπόλυτον ἰσότητα μεταξὺ τῶν συνιστάντων αὐτὴν μελῶν· ὅθεν ἄμα ὑπάρχει πλεονέκτησις (Suprematie), καὶ ἡ κυρίαρχος αὐτεξουσίτης ἐκάστης πολιτείας κατὰ μέρος, εἰς κίνδυνον καθίσταται. Ἄν μὲν δώσῃς εἰς τὴν καθέδραν τῆς συμμαχίας, τὴν διευθύνουσαν ἀρχὴν, ἡ συμμαχία θέλει μείνῃ λέξις ψιλὴ, ὑποδιαίρεσις τοπικὴ χωρὶς ἀξίαν· ἂν δὲ ὅλαι αἱ πολιτεῖαι, ἢ τινὲς ἐξ αὐτῶν κοινωνήσωσι τῆς κεντρικῆς δυνάμεως, αὐτὴ θέλει παύσῃ νὰ ᾔηκε κεντρικὴ, καὶ οἴκοθεν θέλει διασφαρῆ, ὑποδιαιρουμένη. Ὅσον ἤπιον καὶ ἂν ὑποθέσῃς τὴν ἐπίδρασιν ταύτην, θέλει ὁμως διεγείρῃ τὴν πάλιν τῶν συμφερόντων, ἐξάψῃ τὰς παλαιὰς προλήψεις, θάλλῃ ἐντὸς τοῦ ἔθνους βλαστήματα διχονοιῶν ἔτοιμα εἰς ἀνάπτυσθιν, καὶ ἀρχὴ θανάτου θέλει καταλάβῃ τὸν ὁμοσπονδικὸν σύνδεσμον.

Μόνος ὁ ἀγνοῶν τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰ πάθη του δὲν προβλέπει τὰς ἐκβάσεις ταύτας. Μικραὶ ἐπικρατεῖαι συντροφεύουσι διὰ ν' ἀντισταθῶσι πρὸς ξένα ἔθνη, προβάλλουσαι εἰς αὐτὰ πυκνότερον τὸν κοινωνικὸν ὄγκον διὰ νὰ ζήσωσιν ἀδυσχερέστερον, διὰ ν' αὐξήσωσι τὴν ἀξίαν καὶ δύναμιν τῶν τῆν ἀνάγκην τῆς συντροφίας ταύτης· οἱ πολῖται ἐκάστης ἐπικρατείας δὲν αἰσθάνονται δυνατὰ, εἰμὴ εἰς τὰς μεγάλας περιστάσεις· ἀφ' οὗ δὲ περάσωσιν αὐται, αἱ συναγωγαὶ ἐπανέρχονται εἰς τὴν ἀτομικὴν ὑπαρξίν, λησμονοῦσι τὸν κοινωνικὸν δεσμὸν, καὶ ἤδη τὸν θεωροῦσιν ὡς πέδον. Τότε ὅλη ἡ προσοχὴ καὶ ὅλη ἡ φιλοπατρία στρέφονται πρὸς τὰ τῶν χωριστῶν ἐθνῶν, καὶ ὄχι πρὸς τὰ τοῦ ὀλίκου ἔθνους· βλέπουσι τὴν κεντρικὴν ἐξουσίαν μὲ ἄμικρα ζηλότυπον καὶ ἀνήσυχον ὀλίγην καὶ ἐφήμερον καὶ ἄθυμον ἀντίληψιν τὴν προσφέρουσιν, οὐδὲ σπουδάζουσι ν' αὐξήσωσι τὴν δύναμιν τῆς καὶ νὰ στερεώσωσι τὴν ὑπαρξίντης· οἱ πολῖται παραδίδουσι ὅλην τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν εἰς τοὺς ἰδίους τῶν ἀντιπροσώπων, ἀστοχοῦντες τὰ συμφέροντα τῆς συμμαχικῆς διοικήσεως, καὶ καταγινόμενοι εἰς τὰ ἑαυτῶν. Καὶ εὐτύχημα θέλει εἶναι ἂν, ἀρκούμενοι νὰ ἀμεριμνῶσι περὶ τῆς κεντρικῆς κυβερνήσεως, δὲν θάλλωσι καὶ προσκόμματα εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς.

Εἴτε συγχωρηθῆ εἴτε ἀπαγρευθῆ εἰς τὴν κεντρικὴν κυβέρνησιν ἡ ἀναγκαία δύναμις, ἡ δυσκολία μένει. Ἄν ἐκάστη μερικὴ διοίκησις φυλάξῃ εἰδικὴν ἐξουσίαν, οἱ ἐπίτροποι καὶ ἀντιπρόσωποι τῶν τόπων ἐκάστην θέλουσι λογιζέσθαι ὡς προστατὰ τῶν τοπικῶν συμφερόντων, ἐπιτροπευομένων ἀπὸ αὐτοῦς, καὶ θέλουσι παρορμᾶσθαι, ὄχι νὰ κρατύνωσιν, ἀλλὰ νὰ ἐξασθενῶσι τὴν κεντρικὴν ἐξουσίαν. Ὅθεν αὐτοὶ μὲν θέλουσιν αὐξάνεσθαι εἰς ἀξίωμα καὶ σπουδὴν παραφύτων ἰδίων πατρίδων, ἡ δὲ ἰσχὺς τῆς συμμαχικῆς διοικήσεως θέλει πίπτει καὶ ἀπομαραίνεσθαι καθ' ἐκάστην. Οὐδὲ διέφυγεν ἡ παρατήρησις αὕτη ἐνα τῶν στοχαστικωτάτων συνηγόρων τοῦ ὀμοσπονδικοῦ συστήματος, τὸν Ἀμίλτων. « Ἰπάρχει, λέγει, ἐντὸς τῶν ὀμοσπονδομένων πολιτειῶν ἀδυναμία τις ἔμφυτος καὶ προσεχῆς, προφυλακτέα καὶ προθεραπευτέα ἐν παντὸς τρόπου. Τοῦτο δὲ εἶνε τὸ νὰ ἀρμόζωνται μὲ ὅλην τὴν βῶμην τὴν συμβιβάζομένην μὲ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐλευθερίας. » (ἡ ἀκολουθία περαιτέρω).